

BOEKEN

zijn booming

Het is 13 december 2021. Op Instagram verschijnt een oproepje. 'Lezen is leuk en daarom willen wij een boekenclub beginnen. Wie doet mee?'

Onder de tekst een foto met twee blote benen waar een open boek op rust. De oproep is afkomstig van mij, verslaggever Patriecia Kolthof, en twee vriendinnen. Ik wil bij een boekenclub zodat ik boeken ga lezen die ik anders niet zo snel zou kiezen.

Nu, dik twee jaar later, zijn we toe aan de bespreking van ons negentiende boek. De club heeft dertien leden van wie er ongeveer acht heel actief zijn.

Op een zondagavond aan het eind van 2023 komt 'de boekenclub' samen in Werkman aan de Grote Markt in Groningen. We drinken muntthee, decaf-cappuccino's met havermelk, en warme chocolademelk. Terwijl de regendruppels tegen de ramen spetteren, beginnen we aan de bespreking van *De Gast* van de Amerikaanse romanschrijver Emma Cline. „Ik vond het in elk geval een roteinde”, zegt Lyanne (29) demonstratief. „Sorry, ik ga te snel. Waar beginnen we?”

Het stereotype beeld dat bestaat van een leesclub is een clubje vrouwen dat een uurtje over een leuk boek praat en dan aan de borrel gaat, weet Joke Rosier van Literatuurclubs Drenthe. „Maar nee, dat is niet terecht. Er zijn steeds meer serieuze leesclubs en het zijn zeker niet alleen vrouwen. Bij ons is een literatuurclub een club mensen die het leuk vinden om samen over een goed boek te praten en daarbij een bepaalde verdieping zoeken.”

Lid zijn van een boekenclub, leesclub of literatuurclub houdt dus in dat alle leden hetzelfde boek lezen en vervolgens samenkomen om het schrijfsel te bespreken. Boekenclubs zijn er in Nederland in allerlei soorten en maten: compleet digitaal, helemaal 'in het echt' of een mengvorm, gericht op non-fictie, alleen Nederlandse auteurs, alles door

Grijsaards die een dikke pil bespreken en flink met moeilijke woorden strooien? Nette dames die onder de noemer 'leesclub' samenkomen om te roddelen en wijn te drinken? Nee hoor. Anno 2024 is de boekenclub booming. In het echt én digitaal.

TEKST PATRIECIA KOLTHOF
ILLUSTRATIES ARJAN REINDERS

elkaar, met een paar leden of juist heel veel. Wat ze gemeen hebben: mensen lezen hetzelfde boek en bespreken gezamenlijk wat ze ervan vinden.

Literatuurclubs Drenthe heeft 220 aangesloten clubs en een aantal individuele deelnemers verspreid over Drenthe, Groningen en Overijssel. „Onze club is in 1970 opgericht door de Bond van plattelandsvrouwen (nu Vrouwen van nu) in het kader van de ontwikkeling van vrouwen op het Drentse platteland.” De kinderen van die vrouwen lazen op school boeken van Wolkers, Burnier en Reve en de moeders wilden meer weten over wat hun kinderen lazen.

„Op ons hoogtepunt, ergens in de jaren 90, telde we 2300 deelnemers. Op dit moment zijn dat er 1460.” Die terugval heeft volgens Rosier een paar redenen. Vrouwen zijn zelfstandiger, hebben het drukker en de concurrentie is groter: er zijn nu veel meer georganiseerde leesclubs. „Concurrentie tussen aanhalingstekens omdat we het niet als concurrentie

beschouwen: Ons doel is om mensen aan het lezen te krijgen en aan het praten te krijgen over boeken. Het maakt niet uit of ze dat bij ons doen of elders.”

Senia, de landelijke organisatie van leesclubs en muziekluisterclubs, heeft qua leden wel de wind in de zeilen. De organisatie telt op dit moment ruim 1750 lees- en luisterclubs. „We hebben bijna 12.000 leden”, zegt Senia-directeur Sanne Grijsen. „We bestaan dit jaar vijftien jaar. We zijn echt aan de keukentafel begonnen met een paar leesclubs en zitten nu door heel Nederland.”

Senia brengt mensen samen die een traditionele boekenclub zoeken. Oftewel eentje waarbij de leden elkaar in het echt ontmoeten om boeken te bespreken. „We hebben 150 vrijwilligers. Iemand die bij een leesclub wil, kan zich bij ons melden. Dan helpen we je op weg. Als er een nieuwe boekenclub ontstaat, leggen we uit hoe het werkt. Wij stellen een lijst op met boeken waaruit mensen kunnen kiezen en jaarlijks krijg je een dikke envelop met achtergrondinformatie over die boeken.” Senia faciliteert dus de hele leesclub. Een lidmaatschap van een lees- of muziekluisterclub kost 42,50 euro per jaar.

„De laatste jaren is het aantal boekenclubs gigantisch gegroeid”, zegt Grijsen. „Ik ben in mei 2022 begonnen. Toen hadden we 8500 leden. Het is bijna niet bij te houden.” Waar die groei precies vandaan komt, is niet duidelijk. Mogelijk is het een nawee van corona. „Ook de vergrijzing en het sociale isolement waar mensen in zitten, spelen mee. Een boek is een soort excuus om samen te komen en uit huis te komen. Je zegt gewoon: 'ik hou van lezen' in plaats van 'ik ben eenzaam'. Dat is laagdrempeliger.”

De leden van Senia zijn over het algemeen ouder dan 50 en voornamelijk vrouwen, vertelt Grijsen. Met name bij clubs die zich richten op moderne literatuur zijn vrouwelijke leden in de meerderheid. Het stereotype beeld dat van

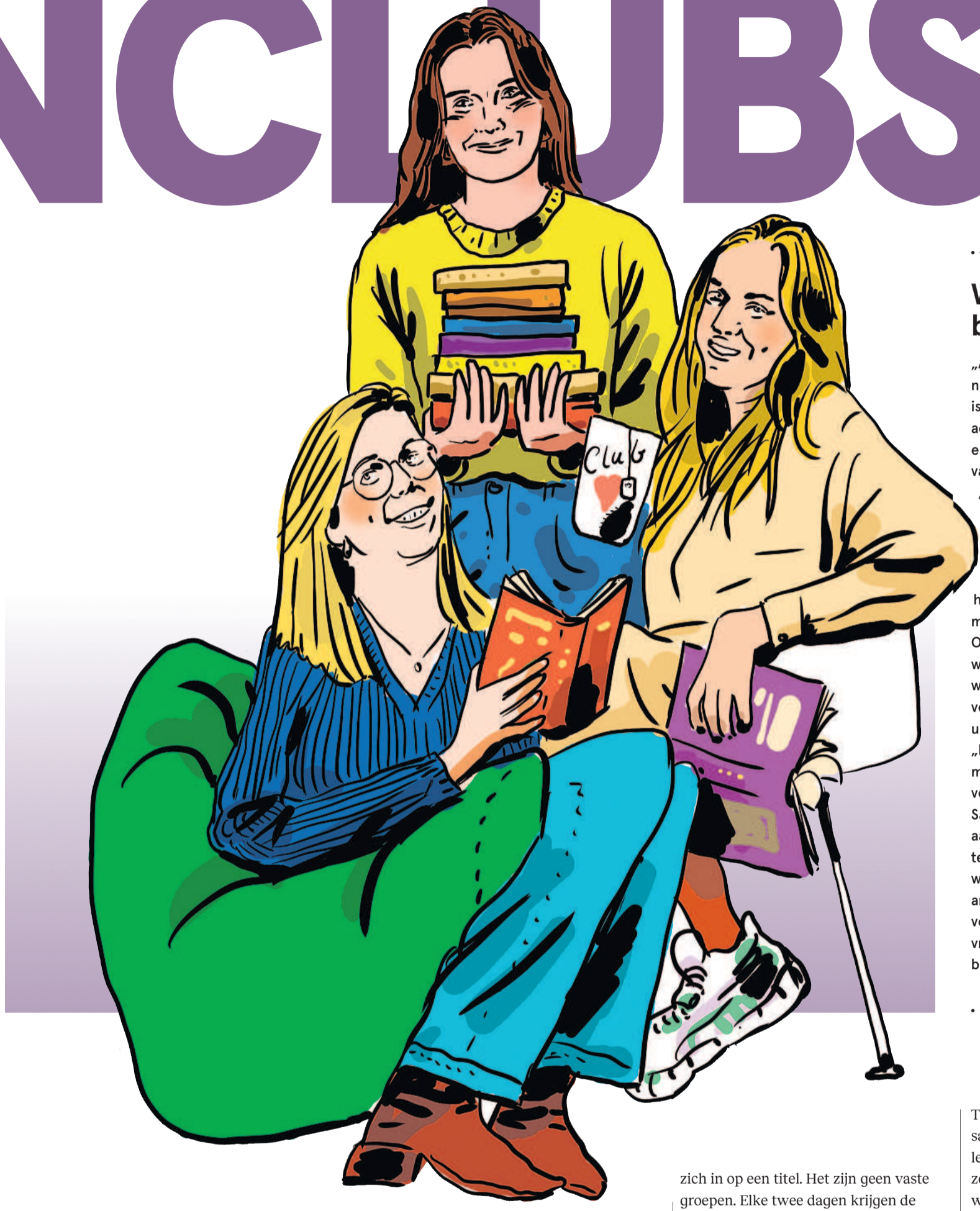
boekenclubs bestaat, grijsaards die een dikke pil bespreken, klopt wel een beetje, beaamt ze. „Ik zei eerder altijd dat een boekenclub meer iets is waar mijn moeder bij zou gaan.” Maar de jongere garde lijkt boekenclubs ook te hebben ontdekt.

Onze boekenclub is geen onderdeel van Senia en we zijn ook geen vrouwen van boven de 50. Het is niet bekend hoeveel van dit soort 'wilde boekenclubs' er zijn. Op andere vlakken vormen we wel een vrij traditionele leesclub. We hebben elkaar via de Instagramoproep gevonden en communiceren doorgaans via WhatsApp, maar de daadwerkelijke bespreking van het boek gebeurt in het echt. Vaak zijn onze boekenclubavonden in een kroeg of café in de binnenstad, iemand stelt inhoudelijke vragen en zo bespreken we het boek. Aan het einde kiezen we de volgende. Soms is de groep heel groot, soms heel klein (als bijna niemand het boek gelezen heeft).

De redenen om mee te doen, lopen uiteen. Aziza (26): „Ik miste het om met mensen over boeken te praten en ik zocht motivatie om meer te lezen.” Voor Judith (26) en Jildou (26) is de club een soort stok achter de deur om meer boeken te verslinden. „En om andere boeken te lezen dan dat ik normaal zelf uitkies”, voegt Jildou toe. „Al die redenen gelden voor mij ook. En het leek me gewoon heel gezellig”, zegt Carleen (30).

De boeken die we lezen verschillen enorm. Het vorige boek dat op de

VOORLEESCLUBS

Wat is het ideale boekenclub-boek?

„Als ze te dun of te licht zijn, dan heb je niet zoveel om over te discussiëren. Het is leuk om een boek te vinden met een actueel lijntje. Dat verdiept de discussie en soms is het leerzaam”, zegt Debbie van der Zande van Hebban.

„Soms kun je er – en ik haat dit woord, maar ik weet ook geen betere – een levensles uit halen. Het boek hoeft niet per se een boodschap te hebben, maar een tof thema waarover je het niet per se allemaal eens bent, maakt het een stuk interessanter.”

Ook boeken die gaan over onderwerpen waar je misschien nog niet veel over weet, raadt Van der Zande aan. „Bijvoorbeeld boeken uit een ander land of uit een andere cultuur.”

„Het is niet zo dat een dik boek of een moeilijk boek automatisch geschikt is voor een boekenclub”, zegt directeur Sanne Grijsen van Senia. Ook zij raadt aan om een actueel thema te kiezen en te letten op diversiteit. „Je kiest snel wat je kent, maar het is heel leuk om van anderen te horen. Zorg bijvoorbeeld voor een goede mix van mannelijke en vrouwelijke schrijvers uit binnen- en buitenland.”

agenda stond was de nieuwe Francine Oomen getiteld *Hoe overleef ik alles wat ik niemand vertel*. Gekozen vanwege de nostalgie. We lazen eerder onder meer al *De Zeven Vinkjes* van Joris Luyendijk en *Daar Waar de Rivierkreeften Zingen* van Delia Owens.

Helemaal digitale leesclubs zijn er ook, bijvoorbeeld via de site Hebban.nl, onderdeel van het CPNB. „We hebben in totaal 306.000 leden”, zegt leesclubplanner Debbie van der Zande. „We organiseren ongeveer vijftig tot honderd leesclubs per jaar. Geïnteresseerden kunnen zich inschrijven om mee te doen en wie wordt ingeloot krijgt het boek gratis van Hebban. De bespreking is volledig online.”
Bij Hebban schrijven leesliefhebbers

De club is een stok achter de deur om meer boeken te verslinden

zich in op een titel. Het zijn geen vaste groepen. Elke twee dagen krijgen de deelnemers een vraag over het boek. Die hoeven ze niet meteen te beantwoorden, ze mogen er even op kauwen. Uiteindelijk vindt er een digitale bespreking plaats. „Gratis boeken uitdelen kan iedereen. We verwachten wel dat de lezers serieus met het boek bezig gaan.” Dat betekent dat van de deelnemers wordt verwacht dat ze het boek echt lezen en actief deelnemen aan de boekbespreking.

Het aantal leden van de site is door de jaren heen langzaam gegroeid, weet Van der Zande. Maar door corona ging de groei harder. „Door Hebban zijn ook fysieke leesclubs ontstaan. Groepjes die afspreken en samen boeken lezen.”

Het compleet tegenovergestelde van een digitale leesclub zoals die van Hebban.nl is de *Silent Book Club*. Sinds kort heeft Leeuwarden – na Utrecht, Den Haag, Amsterdam en Groningen – in

Tresoar zo'n stille leesclub. Lezers komen samen in een warmgestookt café om te lezen en niet om te praten. Een leesclub zonder verplichtingen en zonder huiswerk.

De Gast van Emma Cline krijgt niet bepaald lovende kritieken. Aziza haalt een vragenlijst tevoorschijn op haar telefoon. „Waar staat het boek voor”, vraagt ze plechtig. „O, daar heb ik geen seconde over nagedacht”, zegt Judith. „Nou, ik vond heel het boek een soort koortsdroom”, zegt Lyanne. „Niets wordt afgerond. Het boek heeft allemaal losse eindjes”, zegt Carleen. Drie sterren is ons uiteindelijke oordeel.

Schrijfster Liesbeth Rasker (35) uit Amsterdam host een boekenclub via Instagram. „De Kroegpraat Boekenclub, afgekort KPBC, ontstond vorig jaar na het Boekenbal”, vertelt Rasker. „Daar had iedereen het erover dat er zo weinig gelezen wordt en dat ontleding zo'n groot probleem is. Ik heb Nederlands gestudeerd en lees graag, maar ik merk ook ontleding bij mezelf. Je moet toch je tijd verdelen tussen alle vormen van vermaak.”

Het idee voor KPBC rolde daar uit voort. Een soort mini-missie om de ontleding te lijf te gaan. Het was een probeersel, maar tot nu toe lijkt er genoeg animo voor te zijn. Rasker deelt het boek dat ze samen wil lezen en prikt dan een datum voor het online gesprek. Eén keer in de twee of drie maanden is er een boekbespreking. „Het eerste boek, *Café Morgen*, was meteen overal uitverkocht”, zegt Rasker. „Op dit moment lezen we *Sonny Boy*.”

De boeken die ze kiest moeten aan een paar door Rasker bedachte regels voldoen. Zo moet het een roman zijn en geen kookboek of non-fictie.

Literatuurclubs Drenthe is in principe van de fysieke traditionele boekenclubs. Ook daar is vernieuwing gaande. In coronatijd zijn ze begonnen met online lezingen en digitale vragenuurtjes. „Daar werd flink gebruik van gemaakt”, zegt Rosier. Die digitale vragenuurtjes worden binnenkort vervangen door een proef met een digitale leesclub.

Sommige media zijn ook begonnen met een boekenclub. De VPRO heeft afgelopen oktober Club Lees gelanceerd, een boekenclubapp speciaal gericht op jongeren tussen de 15 en 25 jaar. In de app kun je elke maand een gratis Nederlandstalig boek lezen of

eentje die vertaald is naar het Nederlands. Volgens de site van Club Lees draait het om het lezen van goede verhalen, liefde voor lezen en wat er in de marges van een boek gebeurt. Het eerste boek, gekozen door de singer-songwriter Naaz, is *10 minuten 38 seconden* van Elif Shafak. Op dit moment lezen de deelnemers *Auxiliary* van Dieuwertje Heuvelings.

Als de koffies, choco's en theetjes bijna op zijn, is het tijd om een nieuw boek te kiezen. Januari is lang en grijs. Daarom kiezen we, net als vorig jaar, een dikke pil om te lezen. Toen was dat *Het Achtste Leven (voor Brilka)* van dik 1000 pagina's. „Door de boekenclub denk ik nu bij een boek van 200 pagina's: o, eitje!”, zegt Jildou lachend.

De telefoons worden erbij gepakt en er wordt druk gescrolld door boekenapp *Goodreads*, waar je kunt bijhouden welke boeken je hebt gelezen of nog wil lezen. We hebben nog niet echt een systeem voor het kiezen van de boeken. Iemand noemt een titel, dan zoeken we een samenvatting op om te snappen waar het over gaat en dan zeggen we of het ons leuk lijkt of niet.

Na een tijdje te hebben gezocht is er een boek gevonden. *Max, Mischa en het Tet-offensief* van Johan Harstad wordt het. 1020 pagina's. Nou, het lezen van boeken die ik in eerste instantie niet zelf zou uitkiezen, zit wel goed.

Grootste ergernissen van een boekenclub

- Met stip op nummer één: mensen die het boek niet uitlezen. Dat kan heus een keer gebeuren, maar als het vaak gebeurt vinden boekenclubleden dat vreselijk vervelend.
- Mensen die tijdens de boekbespreking heel hard praten en over anderen heen praten. Ja, je moet je mening delen Henk. Maar dat mogen anderen ook hè?
- Mensen die zelf een regel opleggen en zich daar vervolgens niet aan houden. Dus Truus stelt: 'geen boek aandragen dat je al gelezen hebt' en vervolgens komt Truus aan met het plan om een roman te lezen waarvan je weet dat ze het al lang heeft verslonden.
- Spookleden zijn ook niet goed voor de sfeer. Mensen die hebben toegezegd deel te nemen en vervolgens nooit op komen dagen en niets meer van zich laten horen. Kom op!
- Wanneer steeds dezelfde mensen het boek aandragen en kiezen. Al ligt dit ook aan de groep zelf. Daar kun je natuurlijk redelijk makkelijk een stokje voor steken.